

Oponentský posudek disertační práce

Autorka: **Mgr. Veronika Matějková**

Název práce: **Teoretické, praktické a výzkumné aspekty katechetické práce s dospělými v kontextu Církve československé husitské**

Vypracoval: doc. Michal Kaplánek, Th.D.

A. Charakteristika disertační práce

Autorka se v předložené práci podrobně popsala vývoj jednoho z aspektů života Církve československé (od r. 1971 Církve československé husitské), a to katecheze dospělých, včetně proměn chápání samotného pojmu *katecheze* v jednotlivých obdobích historie této církve. Periodizaci zvolila podle jednotlivých církevních sněmů. Po první kapitole, která je věnovaná charakteristice současné “postfaktické” doby, následuje druhá kapitola (nebo spíše druhá část), jejíž podkapitoly jsou řazeny chronologicky. Kapitoly druhého řádu (2.1-2.8) jsou dále členěny na kapitoly třetího řádu podle jednotného modelu (historické pozadí církevně-normativní rámec, katechetické tisky pro dospělé věřící, katechetické aspekty sněmů, významné katechetické aktivity a osobnosti, zhodnocení období). Na historický přehled obsažený v druhé kapitole navazuje kapitola třetí, v níž autorka popisuje vlastní empirický výzkum a seznamuje čtenáře s jeho výsledky. V závěru, který považuji za velmi zdařilý, uvádí autorka teze, k nimž dospěla.

Většina práce (druhá kapitola) má charakter historické studie. Autorka v ní jde do značné šíře a zachází do detailů, a to zejména tam, kde referuje o dílech, které považuje za katechetické anebo pro katechezi významné. Tím se stává tato disertační práce poctivým přehledem o základní ose vývoje nejen katechetiky, ale také věrouky Církve československé (CČS). Autorka téměř stále cituje (odkazů pod čarou je v celé práci 1801) a poměrně málo obsah syntetizuje. Tím ztrácí text na přehlednosti. Motivem k této věrnosti původním textům je úsilí o autentičnost. Reprodukce textů z minulých dob může však být bez aktuální interpretace zavádějící, což platí zejména o textech ze začátku existence CČS a z období 50. Let.

Vlastní výzkum, který autorka realizovala, je zaměřený především na chápání katecheze samotnými duchovními a dalšími pastoračními pracovníky CČSH. Tento výzkum považuji za významný, protože věrně odráží současnou realitu.

B. Přínos předložené disertační práce

Disertační práce Mgr. Veroniky Matějkové je nesporně přínosem pro dějiny teologie ČČS, a to zejména teologie praktické. Vzhledem k tomu, že ČČS měla, zejména zezáčátku, charakter “národní církve”, byl vývoj její teologie přímo závislý na osobnostech, kteří církev formovali a vedli. Nebyli to ovšem jenom patriarchové (Farský, Kovář, Procházka ad.), ale také významní teologové (např. Rutrle). Dějiny teologie ČČS, tak jak je poznáváme v předložené diplomové práci, nepředstavují vývojové kontinuum v rámci jednoho paradigmatu; spíše můžeme v tomto vývoji sledovat proměnu paradigmat: od Farského liberálního modernismu přes důraz na christologické zakotvení (Rutrle) až po diferenciaci praktické teologie (Kučera, Salajka). Zatímco pro první generaci byla charakteristická snaha o vytvoření liberálnější alternativy vůči většinovému katolicismu, druhá generace vnímala potřebu “zajet na hlubinu”, zatímco následující generace hledaly inspiraci také mimo vlastní církve, samozřejmě i v zahraničí.

C. Poznámky a připomínky

V otázkách obecného rozdělení disciplín praktické teologie a náboženské pedagogiky bych uvítal, kdyby autorka více zohlednila autory protestantské (Filipi) a katolické (Křišťan, Muchová). Je totiž škoda, že nerozlišuje mezi katechetikou a náboženskou pedagogikou. Řadí totiž do katechetiky také výuku náboženství ve škole, která má v českém (ale např. i v německém) prostředí zpravidla jiný obsah, a především jinou cílovou skupinu než farní či sborové katecheze. Stejně tak dávat rovnítko mezi katechezí a výchovně vzdělávací činností církve (srov. s. 18) považuji za poněkud zavádějící. Církve jsou totiž činné i v mimoškolní pedagogice (např. domovy mládeže s církevním zřizovatelem) a tuto činnost nelze automaticky ztotožnit s katechezí.

Není mi zcela jasné, proč autorka začíná svou práci analýzou doby „postfaktické“, když se to v dalším textu nijak výrazně neodráží. Byl bych rád, kdyby autorka v rámci obhajoby trochu osvětlila své tvrzení na s. 26: „Toto redefinování a nové teologické konstrukce bychom mohli v době moderny označit jako anomálie, které nadčasově poukazovaly ke změně paradigmatu, k nastoupení postmoderny, ve které se staly tyto fenomény již normalitou.“

Vzhledem k podrobnému popisu společenských změn bych očekával, že autorka předmět své analýzy rozdělí podle sociokulturních změn (První republika, Druhá světová válka, 1945-1948, 50. a 60. léta, 1968-1970, normalizace do roku 1989) a ne podle celocírkevních sněmů.

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta

Katedra sociální pedagogiky

Poříčí 31, 603 00 Brno, Česká republika

T: +420 549 49 7925, E: kaplanek@ped.muni.cz, www.ksop.ped.muni.cz, www.ped.muni.cz

Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224

Také mi není jasné, jak autorka myslela svou poznámku na s. 135-136: „*Budeme se snažit uměle nerehabilitovat historické události perspektivou současnosti (po Sametové revoluci) a zachovat optiku a interpretaci těchto textů a aktivit ČČS(H) v prostředí, které komunistický režim v Československu udržoval.*“ Tento výrok totiž lze chápat dvěma způsoby: buď autorka pouze chce zachovat autenticitu textů vzniklých za totality a nijak je „nevylepšovat“, anebo se chce také vyhnout soudobé interpretaci těchto textů.

Další poznámky jsou pouze dílčího charakteru anebo formální:

- Autorka na s. 70 opakovaně používá pojem „reformní pedagogika“, který blíže nespecifikuje, takže není jasné, o jakou reformní pedagogiku se jedná.
- Není jasné, co označuje výraz „dogmata (ve smyslu ŘKC významu)” na s. 191.
- Kritika „přeřazení předmětu náboženství na základních a středních školách do kolonky nepovinných předmětů“ na s. 268-269 se mi jeví jako nedorozumění; vždyť náboženství bylo nepovinným předmětem už celá desetiletí,
- Formulační nepřesnosti: autorka na více místech uvádí jednotlivé aspekty katecheze, jako třeba „materiální katecheze“ anebo „formální katecheze“. Jistě lze katechetiku dělit na „fundamentální (princiální), materiální a formální“ (s. 267), ne však katechezi.
- V práci je poměrně velké množství překlepů a jiných drobných nepřesností. Některé formulace jsou neobvyklé („reflexe na“).
- Z hlediska formálního není standardní na stejné straně pod čarou vícekrát opakovat plný bibliografický odkaz.

D. Celkové hodnocení disertační práce

Autorka si stanovila cíl: “z pohledu praktické teologie kompaktně doložit a zhodnotit teoretické, praktické a výzkumné aspekty katechetické práce s dospělými v ČČSH od jejího vzniku (r. 1920) až do současnosti (r. 2018).“ (s. 291)

Autorka tohoto cíle dosáhla a dodržela přitom patřičný metodický postup. Proto tuto disertační práci i přes uvedené připomínky **doporučuji k obhajobě**. Domnívám se, že autorka touto prací prokázala kompetence požadované pro udělení titulu Ph.D.

V Plzni dne 21. prosince 2023

doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta

Katedra sociální pedagogiky

Poříčí 31, 603 00 Brno, Česká republika

T: +420 549 49 7925, E: kaplanek@ped.muni.cz, www.ksop.ped.muni.cz, www.ped.muni.cz

Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224